

Perkembangan Bahasa dan Tulisan dalam Kerajaan Alam Melayu

Nama Pelajar : Darshanaa

Kelas : 2 NA

Guru Sejarah : Cikgu Fatin

Isi Kandungan

No	Tajuk	M/S
1	Pernyataan Masalah	3
2	Objektif Kajian	4
3	Kaedah Kajian	5
4	Dapatan Kajian	6 - 7
5	Soalan KBAT	8 - 9
6	Kesimpulan	10
7	Rujukan	11

Pernyataan Masalah

1

Bahasa dan tulisan dalam Kerajaan Alam Melayu banyak dipengaruhi oleh tamadun luar seperti India dan Arab. Kemasukan agama Hindu-Buddha membawa tulisan Pallava dan Nagari yang menjadi asas kepada tulisan awal Melayu seperti yang dilihat dalam batu bersurat. Kemudian, penyebaran Islam **memperkenalkan tulisan** Jawi yang diadaptasi daripada tulisan Arab. Tulisan Jawi digunakan secara meluas dalam pentadbiran, pendidikan, dan kesusasteraan. Pengaruh luar ini bukan sahaja memperkaya sistem bahasa di Alam Melayu, tetapi turut membentuk identiti tempatan yang unik, hasil gabungan unsur tempatan dan asing.

Namun begitu, tulisan tradisional seperti Jawi dan Kawi semakin dilupakan oleh generasi muda akibat kemajuan teknologi dan **perubahan sistem pendidikan**. Untuk memulihara warisan ini, pelbagai langkah boleh diambil seperti mengukuhkan pengajaran Jawi di sekolah, menghasilkan kandungan digital kreatif berkaitan tulisan tradisional, serta mengadakan program kebudayaan dan pertandingan kaligrafi. Usaha ini penting bagi memastikan tulisan warisan ini terus hidup dan dihargai sebagai sebahagian daripada identiti bangsa.

Objektif Kajian

2

- Menjelaskan pengaruh luar seperti **India dan Arab** terhadap tulisan dan bahasa dalam masyarakat kerajaan Alam Melayu.
- Menganalisis **kesan pengaruh luar** terhadap identiti bahasa tempatan.
- Mencadangkan **langkah-langkah** untuk memelihara dan menghidupkan semula tulisan warisan tersebut.

“

"Aksara adalah warisan bangsa yang harus dipelihara."

”

Kaedah Kajian

3

Dalam menjalankan kajian ini, saya telah menggunakan **kajian literatur** sebagai salah satu kaedah utama. Saya merujuk kepada buku teks Sejarah Tingkatan 2, jurnal akademik berkaitan tamadun Alam Melayu, serta laman web rasmi seperti Arkib Negara dan Portal Pendidikan KPM. Melalui bahan-bahan ini, saya memperoleh maklumat tentang pengaruh India dan Arab terhadap perkembangan tulisan seperti Kawi, Pallava, dan Jawi dalam kalangan masyarakat Melayu silam. Kajian literatur ini membantu saya memahami konteks sejarah dengan lebih mendalam dan berasaskan fakta yang sahih.

Selain itu, saya telah menjalankan **pemerhatian** terhadap artifak seperti batu bersurat, inskripsi, dan manuskrip lama yang dipamerkan di muzium tempatan dan tapak warisan. Antaranya termasuk Batu Bersurat Terengganu dan pameran tulisan Jawi lama yang terdapat di Muzium Negara. Melalui pemerhatian ini, saya dapat melihat dengan lebih dekat gaya penulisan, bentuk huruf, serta penggunaan tulisan tersebut dalam kehidupan seharian masyarakat zaman dahulu.

Akhir sekali, saya telah melakukan **temu bual** ringkas dengan guru Sejarah dan seorang pengkaji warisan budaya tempatan bagi mendapatkan pandangan mereka tentang kepentingan tulisan warisan. Mereka berkongsi pandangan mengenai bagaimana tulisan Jawi dan Kawi memainkan peranan dalam pembentukan identiti bangsa, serta memberikan cadangan langkah-langkah yang boleh diambil untuk memelihara tulisan ini. Temu bual ini memberikan saya perspektif sebenar daripada individu yang terlibat secara langsung dalam bidang sejarah dan pemeliharaan warisan budaya.

Dapatan Kajian

4 Jenis-Jenis Tulisan di Alam Melayu

Salah satu penemuan utama dalam kajian ini ialah kewujudan **pelbagai jenis tulisan** yang digunakan oleh masyarakat kerajaan Alam Melayu sejak zaman awal tamadun. Terdapat tiga jenis tulisan utama yang dikesan telah digunakan secara meluas dalam kalangan masyarakat, iaitu tulisan Kawi, Pallava, dan Jawi. Tulisan-tulisan ini bukan sahaja menjadi alat komunikasi, tetapi juga berperanan besar dalam pentadbiran, keagamaan, pendidikan dan penyebaran ilmu. Melalui batu bersurat, manuskrip, dan inskripsi yang masih wujud hingga kini, kita dapat melihat bukti kewujudan dan penggunaan sistem tulisan ini secara aktif dalam kalangan kerajaan seperti Srivijaya, Kedah Tua, Majapahit, dan Kesultanan Melayu Melaka.

Tulisan Pallava berasal dari India Selatan dan dibawa masuk ke Alam Melayu melalui **hubungan perdagangan serta penyebaran agama** Hindu dan Buddha. Batu bersurat yang tertua di Alam Melayu seperti Batu Bersurat di Kedah dan Sumatera menggunakan tulisan ini. Pallava merupakan salah satu bentuk tulisan India Selatan yang digunakan untuk menulis bahasa Sanskrit, dan ini menunjukkan bahawa pengaruh India bukan sahaja dalam bentuk fizikal atau seni bina, tetapi juga meresap ke dalam sistem bahasa dan penulisan. Kesan pengaruh ini turut kelihatan dalam bahasa Melayu klasik, terutamanya dalam penggunaan istilah agama seperti "dewa", "mantra", dan "pusaka", serta istilah kerajaan seperti "raja", "putera", dan "kerajaan". Ini menunjukkan bahawa bahasa Melayu berkembang hasil interaksi dengan tamadun luar, namun masih mengekalkan unsur tempatan.

Sementara itu, tulisan Kawi pula berkembang daripada **pengaruh Jawa Kuno** dan digunakan di beberapa kawasan seperti Jawa, Bali, dan Sumatera. Tulisan ini digunakan dalam catatan pentadbiran, kesusasteraan, dan inskripsi rasmi kerajaan. Kawi menjadi simbol kekuatan budaya tempatan dan menunjukkan bahawa masyarakat Alam Melayu bukan sahaja menerima pengaruh luar, malah mengubahsuai dan menggunakannya mengikut kesesuaian budaya dan bahasa mereka. Tulisan ini juga membuktikan bahawa masyarakat zaman dahulu telah mencapai tahap literasi dan sistem pentadbiran yang tinggi.

Dapatan Kajian

4 Penyebaran Islam dan Tulisan Jawi

Selepas kedatangan Islam pada abad ke-13, tulisan Jawi pula menjadi tulisan utama dalam Alam Melayu. Tulisan ini merupakan **penyesuaian** daripada tulisan Arab, diubah suai agar sesuai dengan sebutan dan bunyi dalam bahasa Melayu. Ia memainkan peranan penting dalam menyebarkan ajaran Islam, terutamanya melalui kitab agama, khutbah, surat diraja dan karya sastera seperti Hikayat Hang Tuah dan Hikayat Raja-raja Pasai. Penggunaan tulisan Jawi juga menjadi simbol kekuatan budaya Islam dan membantu menjadikan bahasa Melayu sebagai bahasa ilmu, pentadbiran, dan perdagangan yang berprestij pada zaman Kesultanan Melayu Melaka dan kerajaan Islam lain seperti Aceh dan Johor-Riau.

Penyebaran tulisan Jawi bukan sahaja memperkukuhkan agama Islam dalam kalangan masyarakat Alam Melayu, malah **membentuk identiti** Melayu-Islam yang kukuh sehingga hari ini. Ia menjadi asas kepada penulisan rasmi dan pendidikan, termasuk dalam sistem pondok dan madrasah tradisional. Walau bagaimanapun, penggunaan tulisan Jawi semakin merosot sejak kedatangan penjajah Barat dan pelaksanaan sistem pendidikan berasaskan tulisan Rumi. Perubahan ini menyumbang kepada pengurangan kefahaman dan penggunaan tulisan Jawi dalam kalangan generasi muda masa kini.

Kesimpulannya, dapatan kajian ini menunjukkan bahawa pengaruh luar seperti India dan Arab telah **memperkayakan sistem tulisan** dan bahasa dalam kerajaan Alam Melayu. Masyarakat dahulu menerima dan mengubah suai tulisan asing seperti Pallava dan Arab menjadi tulisan tempatan seperti Kawi dan Jawi. Tulisan-tulisan ini bukan sahaja berperanan dalam komunikasi, tetapi juga sebagai asas pembentukan identiti budaya dan agama masyarakat Alam Melayu. Usaha memelihara dan menghidupkan semula tulisan ini adalah penting agar warisan tersebut tidak hilang ditelan zaman.

Soalan KBAT

5 Analisis

Soalan Analisis

1. Bagaimanakah **penggunaan tulisan Kawi** dan Jawi mencerminkan proses penyebaran agama dan budaya dalam masyarakat kerajaan Alam Melayu?
2. Apakah **faktor-faktor** yang menyebabkan pengaruh tulisan luar, seperti Pallava dan Arab, berperanan penting dalam pembentukan bahasa dan tulisan masyarakat kerajaan Alam Melayu?

Penggunaan tulisan Kawi dan Jawi dalam kerajaan Alam Melayu mencerminkan dengan jelas bagaimana **proses penyebaran agama dan budaya** berlaku secara berperingkat melalui hubungan perdagangan, diplomatik, dan keagamaan. Tulisan Kawi, yang berasal daripada Jawa dan dipengaruhi oleh tulisan India Selatan seperti Pallava, menjadi simbol penyebaran agama Hindu-Buddha dalam kalangan masyarakat awal Alam Melayu. Tulisan ini digunakan dalam inskripsi batu, dokumen rasmi, dan catatan kesusasteraan kerajaan seperti Majapahit dan Srivijaya. Dengan itu, tulisan Kawi bukan sahaja mencatatkan sejarah dan perundangan, tetapi juga menyampaikan ajaran agama serta nilai-nilai budaya dari India yang diadaptasi dalam masyarakat tempatan.

Sebaliknya, tulisan Jawi mencerminkan penyebaran agama Islam yang bermula sejak abad ke-13. Tulisan ini merupakan hasil penyesuaian huruf Arab dengan penambahan beberapa huruf khas bagi menyesuaikan dengan bunyi bahasa Melayu. Ia digunakan secara meluas dalam penulisan kitab agama, surat diraja, hikayat, dan **sistem pendidikan tradisional** seperti pondok dan madrasah. Melalui tulisan Jawi, ajaran Islam tersebar secara mendalam, membentuk sistem nilai, akhlak, serta gaya hidup masyarakat. Ini menunjukkan bagaimana tulisan menjadi alat penting dalam menyampaikan bukan hanya bahasa, tetapi keseluruhan sistem kepercayaan dan budaya yang baharu.

Soalan KBAT

5 Analisis

Pengaruh tulisan luar seperti Pallava dan Arab menjadi **penting** dalam pembentukan sistem tulisan dan bahasa di Alam Melayu kerana beberapa faktor utama. Pertama ialah hubungan perdagangan antarabangsa yang kukuh antara kerajaan Alam Melayu dengan India dan Timur Tengah. Pedagang bukan sahaja membawa barang dagangan, tetapi juga membawa bersama mereka agama, budaya, dan sistem penulisan yang kemudiannya diterima dan diadaptasi oleh penduduk tempatan.

Faktor kedua ialah **peningkatan sistem pentadbiran dan keagamaan** yang memerlukan satu bentuk tulisan yang mampu mencatatkan undang-undang, hikayat, serta ajaran agama. Pallava digunakan dalam batu bersurat untuk tujuan rasmi, manakala Arab dijadikan asas tulisan Jawi dalam penyebaran Islam. Ketiga ialah pengaruh golongan bangsawan dan ilmunan. Golongan istana dan ulama memainkan peranan besar dalam memartabatkan tulisan ini sebagai tulisan ilmu dan rasmi. Sebagai contoh, penggunaan Jawi dalam surat-surat Kesultanan Melaka menunjukkan ia telah menjadi tulisan kerajaan yang sah.

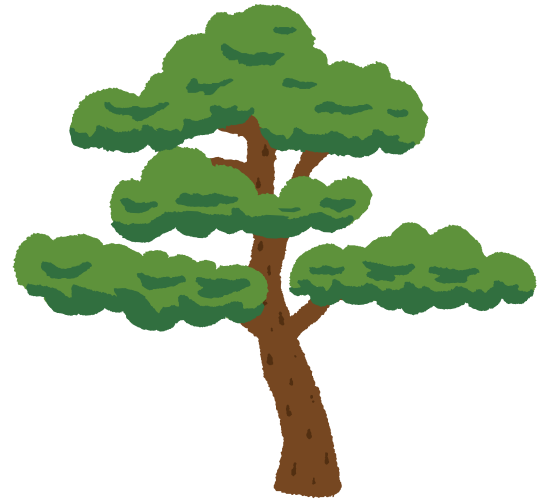
Akhir sekali, pengaruh tulisan luar turut bertahan kerana masyarakat Alam Melayu tidak hanya meniru, tetapi **mengubah suai tulisan** tersebut mengikut keperluan tempatan. Contohnya, huruf Jawi dicipta untuk mewakili bunyi khas dalam bahasa Melayu seperti “cha”, “nga”, dan “nya” yang tiada dalam huruf Arab. Ini membuktikan bahawa masyarakat tempatan aktif dalam memelihara dan membentuk identiti mereka sendiri walaupun menerima pengaruh asing.

Secara keseluruhannya, penggunaan tulisan Kawi dan Jawi dalam kerajaan Alam Melayu mencerminkan **proses yang kompleks** dan menyeluruh dalam penyebaran agama dan budaya. Tulisan bukan sahaja medium komunikasi, tetapi juga simbol pengaruh luar yang telah disesuaikan dan dimurnikan menjadi warisan tempatan. Pengaruh tulisan luar seperti Pallava dan Arab pula memberi asas yang kuat kepada sistem bahasa dan tulisan Melayu, yang terus berkembang sehingga kini sebagai sebahagian daripada identiti bangsa.

Kesimpulan

6

Bahasa dan tulisan memainkan **peranan yang sangat penting** dalam membentuk dan membangunkan tamadun masyarakat kerajaan Alam Melayu. Melalui tulisan, ilmu, kepercayaan agama, sistem pentadbiran dan nilai budaya dapat disampaikan daripada satu generasi kepada generasi yang lain. Tulisan bukan sahaja berfungsi sebagai alat komunikasi, malah menjadi simbol identiti dan kebijaksanaan sesebuah masyarakat.

Pengaruh luar seperti India dan Islam jelas telah **memperkaya sistem tulisan di Alam Melayu**. Tulisan Pallava dan Kawi yang dibawa masuk melalui agama Hindu-Buddha telah membina asas awal penulisan dan bahasa, manakala kedatangan Islam membawa kepada perkembangan tulisan Jawi yang menjadi medium utama dalam penyebaran agama dan ilmu pengetahuan. Meskipun menerima pengaruh luar, masyarakat Alam Melayu tetap menyesuaikan dan mengubahsuai sistem tulisan ini agar sesuai dengan budaya tempatan, menunjukkan kebijaksanaan dalam mengekalkan identiti sendiri.

Oleh itu, tulisan warisan seperti Jawi dan Kawi perlu terus **dipelihara dan dipupuk** dalam kalangan generasi muda. Ia bukan sekadar tulisan lama, tetapi mewakili warisan sejarah, bahasa dan jati diri masyarakat Melayu. Usaha seperti pengajaran tulisan Jawi di sekolah, pameran sejarah tulisan di muzium, dan penggunaan teknologi moden untuk memperkenalkan tulisan tradisional harus terus digiatkan. Dengan cara ini, kita bukan sahaja menghargai warisan masa lalu, tetapi juga memastikan kesinambungan identiti budaya bangsa kita pada masa hadapan.

Rujukan

7

- Kementerian Pendidikan Malaysia. (2020). Buku Teks Sejarah Tingkatan 2. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Arkib Negara Malaysia. (n.d.). Laman rasmi Arkib Negara Malaysia. Bahasa dan tulisan memainkan peranan yang sangat penting dalam membentuk dan membangunkan tamadun masyarakat kerajaan Alam Melayu. Melalui tulisan, ilmu, kepercayaan agama, sistem pentadbiran dan nilai budaya dapat disampaikan daripada satu generasi kepada generasi yang lain. Tulisan bukan sahaja berfungsi sebagai alat komunikasi, malah menjadi simbol identiti dan kebijaksanaan sesebuah masyarakat.
- Ahmad, S. N. (2018). Perkembangan tulisan dan bahasa dalam Kerajaan Alam Melayu. *Jurnal Warisan Melayu*, 12(1), 45–59.